

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

A TERMELŐSZÖVETKEZETI KÖZÖS ÉS HÁZTÁJI GAZDASÁGOK KAPCSOLATA

Szerkesztette: dr. Molnár Imre

(Mezőgazdasági Kiadó, 1971. 173 oldal.)

Szocialista mezőgazdaságunk fontos és igen sokrétű ágazatáról, a háztáji gazdaságokról szól ez a könyv, amely a *Magyar Mezőgazdaság Szakkönyvtára* című sorozatban jelent meg.

Bonyolult és nemegyszer ellentmondásos ez a téma. Bonyolult azért is, mert az elmúlt két évtizedben a leghivatalosabb irányítási szervek is igen sokféleképpen vélekedtek és ítélték a háztáji gazdaságról, de bonyolult úgy is, hogy a jelenlegi — viszonylag egyértelmű — elvek a gyakorlatban rendkívüli változatossággal érvényesülnek. Éppen ezért föltétlenül hasznos, ha a közös és háztáji gazdaságok kapcsolatainak jelentőségét és formáit — a változó tartalomnak megfelelően — újra és újra megfogalmazzuk.

A szerzőkolléktíva által készített könyv először a *háztáji gazdaságok általános fejlődését befolyásoló tényezőket veszi számba*. Különösen fontos, amit a *közgazdasági szabályozók* szerepéről írnak, bár sajnos inkább csak az elvekről és az elméletileg megfogalmazott kívánalmakról esik szó, a szabályozók gyakorlati hatékonyságáról, érvényesülésük problémáiról keveset tudunk meg. Lényegében ugyanezt mondhatjuk a *közös és háztáji gazdaság együttműködésének* területeivel, formáival, valamint az együttműködés szervezeti és tervezési kérdéseivel foglalkozó részekről is. Ezekben az olvasó elsősorban a lehetőségként adott keretekkel és elméleti jelentőségű támpontokkal ismerkedhet meg, anélkül, hogy azok alkalmazására gyakorlati értékű útbaigazítást kapna.

A könyv második — legterjedelmesebb — része *ágazatonkénti részletesség-*

gel tárgyalja a háztáji gazdaságok helyzetét és fejlesztésének lehetőségeit. Érthető módon bőven foglalkozik a háztáji szarvasmarha-állomány alakulásával, a korábbi ösztönzési rendszer hibáival és a jelenlegitől várható eredményekkel. Vizsgálja a háztáji sertésállomány ciklikus változásainak okait, s a háztáji baromfitenyésztés technológiájának fejlődését.

Igen fontosak a háztáji takarmányellátásról szóló fejezetek, mert ezek érintik a háztáji állatállomány fejlesztésének egyik alapvető problémáját. A háztájiiban van ugyanis a szövetkezeti szektor állatállományának 36,4 %-a, a takarmánytermő területnek azonban csupán 27 %-a. Nem megfelelő a háztájiiban termelt takarmányok összetétele sem: abraktakarmányból — különösen a szabad takarmányforgalmazás bevezetése óta — viszonylag csekélyebb mértékű a hiány, a szálas- és tömegtakarmány-szükségletüket azonban csak a közös gazdaságok termeléséből tudnak a háztáji gazdaságok kielégíteni, ha a szövetkezetek zöme nem küszködne maga is takarmányhiánnyal. Pedig az olesó takarmányforrások (melléktermékek, rétek, legelők fűhozama) észszerűbb felhasználásával számottevő mértékben lehetne javítani a háztáji takarmányellátásán, mert — amint a szerzők megállapítják — „több tízezer vagon melléktermék, hulladék és lekaszálatlan rétek, legelők gyeptömege megy országosan veszendőbe”.

Külön fejezet foglalkozik a *háztáji gazdaságok termékeinek értékesítésével*, illetve az ezzel kapcsolatos gondokkal. A szerzők sorra veszik a főbb termékefélések értékesítésének helyzetét, s külön kiemelik a sertéságazatban bevezetett intervenciós felvásárlás kedvező hatását, valamint a vágóbaromfi, a tojás, a zöldség, a gyümölcs, a bor értékesítésében jelentkező „súlyos felvásárlási, illetve átvételi rendellenességeket”.

A h
telei é
sorban
amely
„a mu
tésítő
azonb
nyekk
amely
kezet
vonha
tevék
A h
jobb
tése n
ban, c
lati ta
ható
kai f
szersz
szor
egyre
részt
ányi
táji g
szerű
termé
szabj
kézi
tolni
Az
ságo
több
Ala
szöve
tart,
kábó
tözó
cseké
kezet
jut, e
leg -
kogn
háztá
zők
a fiat
lépöl
eltér
dál
tana

A háztáji gazdálkodás termelési feltételei és anyagi alapjai című rész elsősorban a háztáji földdel foglalkozik, amelynek nagyságát az új szabályozás „a munkavégzési kötelezettség teljesítésétől teszi függővé”. Külön probléma azonban a munkaigényes ipari növényekkel hasznosított háztáji terület, amely — különösen a gyengébb szövetkezetekben — jelentős mértékben elvonhatja a tagok munkaerejét a közös tevékenységtől.

A háztájiban levő gazdasági épületek jobb kihasználása, illetve korszerűsítése még igen sok tartalékot rejt magában, erre vonatkozóan a könyv gyakorlati tanácsokat is ad. Nehezebben oldható meg a háztáji gazdaságok technikai felszerelése, mert a különböző szerszámok és kisgépek beszerzése sokszor leküzdhetetlen nehézséggel jár, egyrészt az igen magas árak miatt, másrészt pedig mert legtöbbjük „tartós hiányeikké vált”. Jórészt ez az oka a háztáji gazdaságokban folyó termelés korszerűtlenségének, márpedig „a háztáji termelés perspektíváját alapvetően az szabja meg, hogy a kieső, vagy hiányzó kézi munkát gépesítéssel tudják-e pótolni”.

Az utolsó nagy fejezet a háztáji gazdaságok munkaerőhelyzetével foglalkozik, több oldalról is megvilágítva a témát.

Alapvető szempont, hogy a termelőszövetkezeti tagság elöregedése tovább tart, és egyre többen válnak ki a munkából. A fiatalabb korosztályhoz tartozó belépők száma pedig ehhez képest csekély. Ily módon egy termelőszövetkezeti tagra a korábnál több munka jut, emiatt a háztáji termeléssel — elvileg — kevesebbet tudnak majd foglalkozni, és ez a jelenség hozzájárulhat a háztáji termelés esőkkenéséhez. A szerzők arra is felhívják a figyelmet, hogy a fiatalabb korosztályhoz tartozó új belépők háztáji tevékenységének jellege is eltér majd az eddigi gyakorlattól, például tehenet ők már nem szívesen tartanak.

Az anyag eddig ismertetett részei jóval többet nyújtanak a kialakult helyzet tényszerű bemutatásánál, a szerzők ugyanis, lépten-nyomon rámutatnak a háztáji termelés mennyiségének és színvonalának fokozási lehetőségeire. Az *Összefoglalás* azonban különösképpen tisztán és felelősségteljesen fogalmazza meg a háztáji gazdaságok helyzetével és jövőjével kapcsolatos felismeréseket. Mindenekelőtt élesen elválasztják egymástól a gazdaságilag és a tagok tagsági viszonyán keresztül is szorosan a közöshöz kapcsolódó háztáji gazdaságot, valamint a ház körüli és kisegítő gazdaságokat. Ebből következik, hogy a közös és a háztáji gazdaság egymással szorosan együttműködő, szerves gazdasági egység, amelyben sajátos munkamegosztásnak kell kialakulnia. Sajnos ez a felfogás a gyakorlatban még csak ritkán érvényesül, túlzott hangsúlyt kap a háztáji gazdálkodás jövedelemkiegészítő szerepe, és ennek eredményeképpen a háztáji termelést a közössel szemben alárendelt értékű tevékenységnek tekintik. Végső soron ez a szemlélet alakította ki és tartja fenn a „korszerűsödő nagyüzemi és az elmaradt háztáji gazdálkodás” közti ellentmondást is, ami pedig hosszú távon a háztáji termelés általános hanyatlásához vezet. *Elsősorban a korszerűtlen termelési viszonyok és nem a nemzedékváltással összefüggő életforma-változás okozza ugyanis a háztáji tevékenység csökkenését, mert a korszerűsített és specializált háztáji gazdaság nem ellentétes a megváltozott falusi életkörülményekkel.* „A fiatalabb nemzedék azonban már a ráfordítás és a haszon figyelembevételével dönt a háztáji árutermelés bevezetéséről, fenntartásáról, vagy megszüntetéséről.”

Az ismertetett könyv igen sok szempontból hasznos, helyzetfeltáró és szemléletet tisztázó munka. Van azonban néhány — inkább technikai jellegű — hiányossága is. Általában nem szerencsés, hogy a témával kapcsolatos különböző jelenségek tárgyalásánál egy-

egy kiragadott termelészövegetek esetére hivatkoznak. Ezek egy részét minden további nélkül el lehetne hagyni, hiszen a szerzők megállapításai általánosabb érvényűek. Esetenként pedig kimondottan zavarók ezek a kiemelt példák, mert éppen az elmondottak szé-

lesebb körű érvényességét teszik kétségesse. Megemlítjük még, hogy jó lett volna a szöveg közben is utalni a megfelelő számú táblázatra, továbbá, hogy a 13. és 42. táblázatnál nincs feltüntetve az adatok forrása.

Hallász Péter

VARRÓ, M. TARENTIUS

A MEZŐGAZDASÁGRÓL

Fordította és jegyzetekkel ellátta: Kun József, a bevezető tanulmányt írta: Maróti Egon, szerkesztette: Szilágyi János György (Latin és magyar szöveggel, Akadémiai Kiadó, Bp. 1971. 320 old.)

Vajon mennyivel tudunk többet a mezőgazdaságról, mint a kétezer évvel ezelőtt élők? Mit tanultunk és mit felejtettünk el azóta? Akit érdekel a mezőgazdasággal foglalkozó emberiség tapasztalatainak, tudásának változása, a kétezer évvel ezelőtt gazdálkodók ismeretanyaga és felfogásmódja, az igen hasznosan forgathatja Terentius Varronak az *időszámításunk kezdete körüli római birodalom mezőgazdaságáról* szóló könyvét.

A szerző az ókor egyik legnagyobb polihisztorja és a legtermékenyebb római író volt. 90 évet élt, s kerekén 75 munkáját 620 könyvben írta meg. Érdekesebb, hogy legnagyobb műveit élete utolsó 2–3 évtizedében készítette, és a följegyzett hagyomány szerint — tudós ember számára a legszebb módon — munka közben érte a halál.

Tudományos módszerét jellemzi, hogy mondanivalóját — a görög hagyományoknak megfelelően — *párbeszédes formában* adja elő, bár ezek korántsem igazi dialógusok, csupán az igen laza keretet szolgálják. Másik jellegzetessége a különböző témák igen aprólékos tagolása, csoportosítása. Ez a néha túl-

zásba vitt *rendszerzési hajlam* azonban azt eredményezi, hogy valójában átfogó és részletes képet kapunk a kor mezőgazdasági műveltségéről.

A közölt ismeretek általában nélkülöznek mindenfajta biológiai, kémiai, genetikai tudást, és legtöbbször arról árulkodnak, hogy az ókori Róma tudásának a legesekélyebb elképzelése sem volt a természetben lejátszódó események *összefüggéseiről*, a jelenségek kölcsönhatásáról. Ezzel szemben úgyszólván minden *közvetlenül megfigyelhető* jelenségről kitűnő tapasztalatokkal, a legtöbb vonatkozásban ma is helytálló ismeretekkel rendelkezett. Ezeket a teljesen empirikus eredetű felismeréseket Varro természetesen nem csak a saját ismereteiből merítette, munkájában többször is hivatkozik elődeinek (római és görög tudósoknak) a megállapításaira.

A kitűnő megfigyelésekkel rendelkező, de ugyanakkor szinte minden mélyebb összefüggésről tájékozatlan író azután e sajátos kettősség miatt néha egyazon mondatban szól bölcsen és mellette naivul, amin ma már az általános iskola első osztályát járó gyermek is mosolyoghat. Részletesen és helyesen leírja például a különböző állatfajok trágyájának hasznosítási módját, figyelmeztet arra, hogy munkatarkaré-kösségi okokból a trágyadombot a gazdasági épületek közelébe kell helyezni, majd közli, hogy ha a „közepébe tölgyfa-

dücot
Más p
elvető
fajtat
figyel
vigyá
a rég
viszor
Ez a
néha
is meg
csak
az ist
romfi
nagyo
„mert
szerze
jára,
Var

nem a
lemzi,
ma is
mint
hiedel

Meg
Róma
folytat
töt, s
réktal
igásál
szénár
zabb
mány
réteke

A g
pedig
vágta
szük),
vetlen
tozatn
s így
kalasz
függet
re, ah
kával

A k
a serté
ben. A
ben is
a régi